

# Рівень обізнаності лікарів-дерматовенерологів з актуальних питань профілактики раку шкіри

О.О. Ошивалова<sup>1,2</sup>, Л.Д. Калюжна<sup>2</sup>, О.Л. Зюков<sup>1</sup>, О.І. Літус<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами

<sup>2</sup> Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика

## Резюме

За даними Національного канцер-реєстру України 2014–2015 рр., в структурі захворюваності на злоякісні новоутворення шкіри друге місце у жінок та третє місце у чоловіків посідають немеланомні раки шкіри. Роль лікаря-дерматовенеролога в ранній діагностиці раку шкіри є провідною. Але дослідження з визначення рівня обізнаності лікарів-дерматовенерологів України з актуальних питань профілактики раку шкіри не проводились.

**Мета роботи** полягала у визначенні рівня обізнаності лікарів-дерматовенерологів з питань профілактики раку шкіри.

**Матеріали та методи:** творчим колективом ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС і НМАПО ім. П.Л. Шупика було розроблено тести та проведено тестування 101 лікаря-дерматовенеролога в рамках навчального процесу 2015–2016 рр. на кафедрі дерматовенерології НМАПО ім. П.Л. Шупика.

**Результати та їх обговорення:** найвищий рівень обізнаності з питань профілактики раку шкіри мали лікарі першої та другої категорії, найнижчий – лікарі без категорії та лікарі вищої кваліфікаційної категорії з дерматовенерології. Рівень знань лікарів-дерматовенерологів з актуальних питань профілактики раку шкіри натепер не відповідає сучасному рівню надання медичної допомоги хворим зі злоякісними та доброякісними новоутвореннями шкіри.

**Ключові слова:** дерматоонкологія, профілактика раку шкіри, обізнаність лікарів-дерматовенерологів.

## Актуальність

Рак шкіри – одне з найпоширеніших онкологічних захворювань. Проблема раку шкіри залишається актуальною в Україні і потребує поліпшення ранньої діагностики, а також створення комплексної програми профілактики, розробки освітніх програм для населення країни.

За уточненими даними Національного канцер-реєстру України, у 2014 р. було зареєстровано 135 307 нових випадків захворювання на злоякісні новоутворення (ЗН); загальний показник становив 372,4 на 100 тис. населення, в тому числі 388,1 – у чоловіків та 358,8 – у жінок [8]. Найбільшу питому вагу в структурі онкологічної захворюваності чоловічого населення України мали ЗН легень, передміхурової залози, шкіри, шлунка та товстої кишки (разом

57,4 %), у жінок – ЗН молочної залози, шкіри, тіла та шийки матки та колоректальний рак (58,8 %; рис. 1).

Велику питому вагу в структурі захворюваності населення України мали немеланомні раки шкіри (НМРШ), серед яких друге місце посідає плоскоклітинний рак шкіри (ПКРШ). У 2014 р. загальна кількість випадків НМРШ серед населення України становила 15 504, з них 6 528 (10,0 %) – серед чоловіків та 8 976 (12,8 %) – серед жінок. Стандартизований показник захворюваності на НМРШ становив 21,9 на 100 тис. населення (серед чоловіків – 25,0 на 100 тис., серед жінок – 20,3 на 100 тис.) [8]. Стандартизований показник смертності від НМРШ в 2014 р. становив 0,5 на 100 тис. населення, у чоловіків – 0,9 на 100 тис. населення і в жінок – 0,3 на 100 тис. [8]. Незважаючи на візуальну доступність, питома вага запущених форм раку шкіри

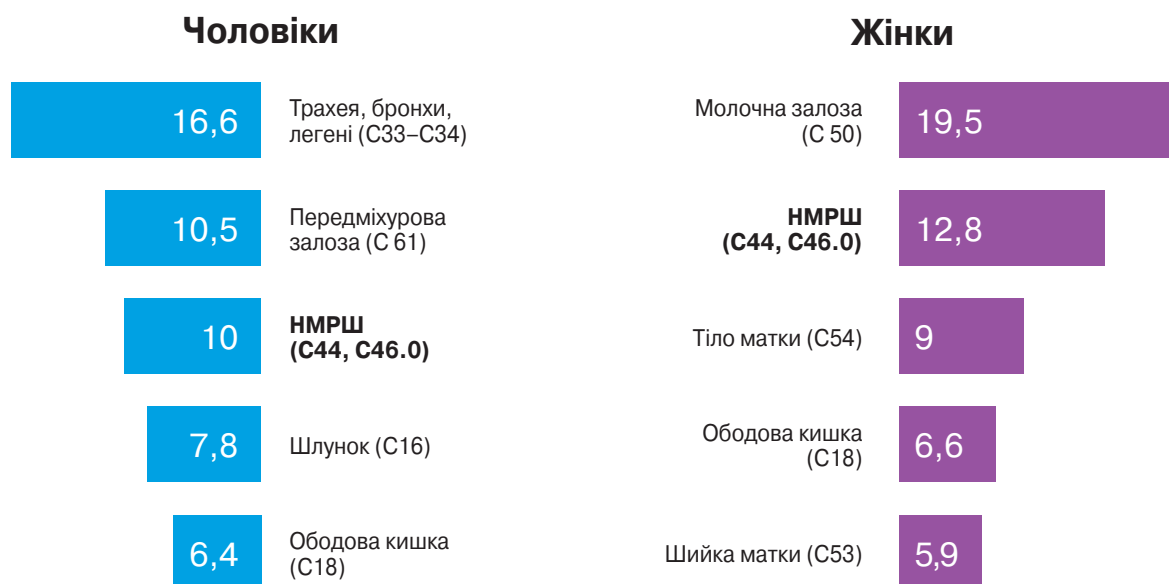


Рис. 1. Структура онкологічної захворюваності населення України у 2014 р.

в осіб, які вперше звернулися до лікарів, залишається високою. При візуальних локалізаціях ЗН не прожили 1 року 7,2 % хворих на ЗН губи [8].

Профілактика раку шкіри полягає у своєчасній діагностиці та активному лікуванні передракових станів шкіри, поширенні серед населення знань про небезпечні наслідки інсоляції та про способи захисту від шкідливої дії сонячного випромінювання, а також про клінічні ознаки хвороби [4]. Згідно зі статистичними даними, частота виявлення ЗН шкіри серед пацієнтів, які звернулися по медичну допомогу до лікаря-дерматовенеролога, становить від 2 до 4 %. У зв'язку з цим роль лікаря-дерматовенеролога в діагностиці та визначенні тактики лікування раку шкіри – провідною.

З огляду на потенційну важливість рівня підготовки дерматовенерологів з актуальних питань профілактики раку шкіри, дивно, що дослідження з цього приводу в Україні не проводились. Низку досліджень було проведено науковцями Великої Британії, які досліджували рівень підготовки лікарів-дерматологів з питань дерматоонкології на етапі навчання у вищому навчальному закладі [1, 2, 9]. Декілька досліджень були проведені в Сполучених Штатах Америки і стосувались визначення рівнів компетентності студентів-медиків і лікарів первинної ланки [5–7]. І є лише декілька американських досліджень, які об'єктивно оцінювали діагностичні можливості студентів після бакалаврату з дерматології [3, 10]. Дослідження рівня обізнаності лікарів-дерматовенерологів з профілактики раку шкіри після закінчення навчання та за наявності практичного досвіду натепер не проводились.

Мета нашого дослідження полягала у визначенні рівня обізнаності лікарів-дерматовенерологів з актуальних питань профілактики раку шкіри.

### Матеріали та методи дослідження

Творчим колективом ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС сумісно з кафедрою дерматовенерології Національної

медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика (НМАПО) було розроблено тести для оцінки обізнаності лікаря-дерматовенеролога з актуальних питань профілактики раку шкіри. Тести було складено в 6 варіантах, кожен мав по 7 запитань, з яких: 2 – з епідеміологічних особливостей, 2 – з діагностики, 2 – з лікувальної тактики раку шкіри та його попередників, 1 ситуаційна задача. Кожне запитання мало 4 варіанти відповідей, один з яких правильний.

### Результати та їх обговорення

Тестування лікарів-дерматовенерологів було проведено в рамках навчального процесу на кафедрі дерматовенерології НМАПО ім. П.Л. Шупика у 2015–2016 навчальних роках. Тестування пройшов 101 лікар-дерматовенеролог з різних регіонів України (м. Київ та Київська обл., Чернігівська, Рівненська, Львівська, Вінницька, Житомирська та інші області; рис. 2). З них 22 (21,8 %) лікарів не мали кваліфікаційної категорії, їх середній робочий стаж становив (5,5 ± 1,3) року, а середній бал з тестування – (3,8 ± 0,6).

За результатами тестування, найвищу кількість балів (7 балів) набрав лише 1 лікар вищої категорії (1,0 %) з робочим стажем 19 років. По 6 балів набрали 8 лікарів (8,0 %), з них: 2 лікарів вищої категорії (2,0 %), 3 лікарів першої категорії (3,0 %) та 3 лікарів без категорії (3,0 %).

У підсумку, найвищий рівень обізнаності з питань профілактики ЗН шкіри серед дерматовенерологів мали лікарі першої та другої категорії – (4,3 ± 1,1) та (4,0 ± 1,3) відповідно. У лікарів без категорії та лікарів вищої кваліфікаційної категорії ми спостерігали однаковий середній бал з тестування – (3,8 ± 0,6) і (3,8 ± 1,4) відповідно, не зважаючи на різний стаж роботи, що, можливо, пояснюється в першому випадку відсутністю достатнього рівня знань і досвіду, а в другому випадку – низьким рівнем інтересу до запропонованої теми (рис. 3).

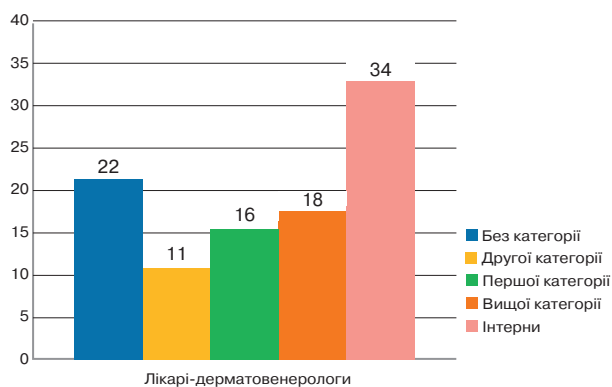


Рис. 2. Кількість лікарів-дерматовенерологів, які пройшли тестування



Рис. 3. Показники середнього робочого стажу та середнього балу з тестування лікарів-дерматовенерологів в залежності від лікарської категорії

Лікарі-інтерни демонстрували найнижчий бал з тестування ( $2,3 \pm 0,7$ ), що можна пояснити як відсутністю клінічного досвіду, так і малою кількістю годин, які входять до Робочого плану та Програми з підготовки лікарів-інтернів дерматовенерологів з питань профілактики раку шкіри. Натепер вони становлять 22 год, з яких: 4 год лекцій, 8 год семінарських та 10 год практичних занять.

### Список літератури

- Burge S. British Association of University Teachers of Dermatology. Teaching dermatology to medical students: a survey of current practice in the U.K. [Text] / S. Burge // Br J Dermatol. – 2002. – 146 (2). – P. 295–303.
- Davies E. Audit of dermatological content of U.K. undergraduate curricula [Text] / E. Davies, S. Burge // Br J Dermatol. – 2009. – 160 (5). – P. 999–1005.
- Dermatology examination performance: wide variation between different teaching centres [Text] / A.Y. Finlay, E.C. Coles, R.P. Dawber et al. // Medical education. – 1994. – 28 (4). – P. 301–368.
- Diagnostic performance and retention of acquired skills after dermatology elective [Text] / C.D. Enk, L. Gilead, I. Smolovich, R. Cohen // Int J Dermatol. – 2003. – 42 (10). – P. 812–815.
- Kerr O.A. General practitioners' opinions regarding the need for training in dermatology at undergraduate and postgraduate levels [Text] / O.A. Kerr, J. Walker, M. Boohan // Clin Exp Dermatol. – 2006. – 31 (1). – P. 132–133.
- Medical school dermatology curriculum: are we adequately preparing primary care physicians? [Text] / N.K. Hansra, P. O'Sullivan, C.L. Chen, T.G. Berger // J Am Acad Dermatol. – 2009. – 61 (1). – P. 23–29.

З 2012 р. кафедрою дерматовенерології НМАПО ім. П.Л. Шупика проводиться двотижневий цикл тематичного удосконалення «Дерматоонкологія в практиці лікаря-дерматовенеролога», який включає сучасне бачення етіології і патогенезу, клініки раку шкіри, досягнення в диференційній діагностиці, ефективні методики лікування. За період з 2012 по 2016 р. пройшли підготовку близько 200 лікарів з різних регіонів України. Цикл охоплює не лише теоретичну, а й практичну підготовку з дерматоскопії, проведення біопсії та електрохірургічних методів видалення новоутворень шкіри. По закінченню циклу слухачі отримують сертифікат і посвідчення державного зразка про підготовку з актуальних питань дерматоонкології.

### Висновки

- Рівень знань лікарів-дерматовенерологів з актуальних питань профілактики раку шкіри на тепер не відповідає сучасному рівню надання медичної допомоги хворим зі ЗН шкіри.
  - Головною проблемою при навчанні в інтернатурі з дерматовенерології вважаємо не лише недостатню кількість годин, яка відведена на дерматоонкологію, а й відсутність належної клінічної практики з дерматоонкології на базі стажування.
  - З нашого досвіду, впровадження циклу тематичного удосконалення підготовки лікарів-дерматовенерологів з дерматоонкології дає змогу підняти рівень знань лікарів, що в свою чергу позитивно вплине на показники ранньої діагностики раку шкіри.
  - На відміну від інших спеціальностей, дерматологія потребує постійного візуального тренінгу, тому впровадження телемедичних конференцій, круглих столів та практикумів дасть змогу практикуючим лікарям постійно підтримувати та удосконалювати свої знання з профілактики раку шкіри.
- Ми вважаємо, що відсутність належної клінічної практики є найбільшою проблемою в надбанні знань з дерматоонкології.

### References

- Burge S. British Association of University Teachers of Dermatology. Teaching dermatology to medical students: a survey of current practice in the U.K. Br J Dermatol. 2002;146(2):295-303.
- Davies E, Burge S. Audit of dermatological content of U.K. undergraduate curricula. Br J Dermatol. 2009;160(5):999-1005.
- Finlay AY, Coles EC, Dawber RP, et al. Dermatology examination performance: wide variation between different teaching centres. Medical education. 1994;28(4):301-368.
- Enk CD, Gilead L, Smolovich I, Cohen R. Diagnostic performance and retention of acquired skills after dermatology elective. Int J Dermatol. 2003;42(10):812-815.
- Kerr OA, Walker J, Boohan M. General practitioners' opinions regarding the need for training in dermatology at undergraduate and postgraduate levels. Clin Exp Dermatol. 2006;31(1):132-133.
- Hansra NK, O'Sullivan P, Chen CL, Berger TG. Medical school dermatology curriculum: are we adequately preparing primary care physicians? J Am Acad Dermatol. 2009;61(1):23-29.

7. Moore M.M., Geller A.C., Zhang Z., et al. Skin cancer examination teaching in US medical education [Text] / M.M. Moore, A.C. Geller, Z. Zhang et al. // Arch Dermatol. – 2006. – 142 (4). – P. 439–444.

8. National Cancer Registry of Ukraine: short description of the database as of January, 2016. <http://www.ncru.inf.ua/publications/index.htm>

9. Utility of non-rule-based visual matching as a strategy to allow novices to achieve skin lesion diagnosis [Text] / R.B. Aldridge, D. Glodzik, L. Ballerini et al. // Acta Derm Venereol. – 2011. – 91 (3). – P. 279–283.

10. Whitaker-Worth D.L. Clinical dermatologic education and the diagnostic acumen of medical students and primary care residents [Text] / D.L. Whitaker-Worth, W.S. Susser, J.M. Grant-Kels // Int J Dermatol. – 1998. – 37 (11). – P. 855–859.

7. Moore MM, Geller AC, Zhang Z, et al. Skin cancer examination teaching in US medical education. Arch Dermatol. 2006;142(4):439-444.

8. National Cancer Registry of Ukraine: short description of the database as of January, 2016. <http://www.ncru.inf.ua/publications/index.htm>

9. Aldridge RB, Glodzik D, Ballerini L, et al. Utility of non-rule-based visual matching as a strategy to allow novices to achieve skin lesion diagnosis. Acta Derm Venereol. 2011;91(3):279-283.

10. Whitaker-Worth DL, Susser WS, Grant-Kels JM. Clinical dermatologic education and the diagnostic acumen of medical students and primary care residents. Int J Dermatol. 1998;37(11):855-859.

## УРОВЕНЬ ОСВЕДОМЛЕННОСТИ ВРАЧЕЙ-ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГОВ ПО АКТУАЛЬНЫМ ВОПРОСАМ ПРОФИЛАКТИКИ РАКА КОЖИ

Е.А. Ошивалова<sup>1,2</sup>, Л.Д. Калюжная<sup>2</sup>, О.Л. Зюков<sup>1</sup>, А.И. Литус<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Государственное научное учреждение «Научно-практический центр профилактической и клинической медицины» Государственного управления делами

<sup>2</sup> Национальная медицинская академия последипломного образования им. П.Л. Шупика

### Резюме

По данным Национального канцер-реестра Украины 2014–2015 гг., в структуре заболеваемости злокачественными новообразованиями кожи второе место у женщин и третье место у мужчин занимают немеланомные раки кожи. Роль врача-дерматовенеролога в ранней диагностике рака кожи является ведущей. Исследования по определению уровня осведомленности врачей-дерматовенерологов Украины по актуальным вопросам профилактики рака кожи не проводились.

**Цель работы** заключалась в определении уровня осведомленности врачей-дерматовенерологов по профилактике рака кожи.

**Материалы и методы:** творческим коллективом ГНУ «НПЦ ПКМ» ДУС и НМАПО им. П.Л. Шупика были разработаны тесты и проведено тестирование 101 врача-дерматовенеролога в рамках учебного процесса 2015–2016 гг. на кафедре дерматовенерологии НМАПО им. П.Л. Шупика.

**Результаты и их обсуждение:** высокий уровень осведомленности по вопросам профилактики рака кожи имели врачи первой и второй категории, самый низкий – у врачей без категории и врачей высшей квалификационной категории по дерматовенерологии. Уровень знаний врачей-дерматовенерологов по актуальным вопросам профилактики рака кожи в настоящее время не соответствует уровню оказания медицинской помощи больным со злокачественными и доброкачественными новообразованиями кожи.

**Ключевые слова:** дерматоонкология, профилактика рака кожи, осведомленность врачей-дерматовенерологов.

## THE LEVEL OF AWARENESS AMONG DERMATOVENEROLOGISTS ON TOPICAL ISSUES OF PREVENTION OF SKIN CANCER

O.O. Oshyvalova<sup>1,2</sup>, L.D. Kaliuzhna<sup>2</sup>, O.L. Zukov<sup>2</sup>, O.I. Litus<sup>2</sup>

<sup>1</sup> State Scientific Institution «Scientific and Practical Center of Preventive and Clinical Medicine» the State Administration

<sup>2</sup> National Medical Academy of Postgraduate Education named after Shupyk

### Abstract

According to the National Cancer Registry of Ukraine in 2014–2015 years non-melanoma skin cancer is the second among women and third among men in the structure of the incidence of malignant tumors. The doctor dermatologist plays a leading role in the early diagnosis of skin cancer. However, the study of determination the level of awareness on topical issues of prevention of skin cancer among dermatovenerologists in Ukraine wasn't carried out.

**The aim** of the article was to determine the level of awareness among dermatovenerologists on topical issues of prevention of skin cancer.

**Material and methods:** tests were developed by the creative team of SSI «SPC PCM» SMA and NMAPE named after P.L. Shupyk and then 101 doctor dermatologist was tested as part of the learning process in 2015–2016 years at the Department of Dermatology and Venereology NMAPE named after P.L. Shupyk.

**Results and discussion:** doctors of the first and second category have the highest level of awareness on the issues of prevention of skin cancer, while doctors without category and doctors with the highest qualification in dermatology - the lowest. At present the level of knowledge among dermatovenerologists on topical issues of prevention of skin cancer does not meet the current level of medical care to patients with malignant and benign tumors of the skin.

**Key words:** dermato-onkology, prevention of skin cancer, awareness among dermatologists.

### Відомості про автора:

**Літус Олександр Іванович** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри дерматовенерології, Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика

**Калюжна Лідія Денисівна** – д-р мед. наук, професор кафедри дерматовенерології, Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика

**Зюков Олександр Леонідович** – д-р мед. наук, професор, головний наук. спів. відділу організації медичної допомоги, ДНУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС

**Ошивалова Олена Олександрівна** – канд. мед. наук, старший наук. спів. відділу організації медичної допомоги, ДНУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС